

Z HISTÓRIE ČESKOSLOVENSKEJ FUTUROLÓGIE II. – OTA ŠULC A ROZVOJ FUTUROLÓGIE V ČESKOSLOVENSKU

Ivan KLINEC

FROM THE HISTORY OF THE CZECHOSLOVAK FUTUROLOGY II. – OTA ŠULC AND THE DEVELOPMENT OF FUTUROLOGY IN CZECHOSLOVAKIA

ENVIRONMENTAL POLICY TOOLS '2020

ABSTRAKT

Ota Šulc patrí k zakladateľom a priekopníkom futurologie v Československu. Významne prispel k rozvoju futurologického myslenia v Československu. Venoval sa futurologii a prognostike. Pravidelne sa zúčastňoval medzinárodných futurologických konferencií, na ktorých aktívne vystupoval. Publikoval množstvo článkov a publikácií, venovaných futurologii a výskumu budúcnosti.

KEÚČOVÉ SLOVÁ: futurologia, veda, prognostika, budúcnosť

ABSTRACT

Ota Šulc is one of the founders and pioneers of futurology in Czechoslovakia. He significantly contributed to the development of futurological thinking in Czechoslovakia. He focused on futurology and forecasting. He regularly participated in international futurological conferences, at which he actively participated. He has published a number of articles and publications devoted to futurology and future research.

KEY WORDS: futurology, science, forecasting, future

Úvod

Ota Šulc patrí k zakladateľom a priekopníkom futurologie v Československu. Významne prispel k rozvoju futurologického myslenia v Československu. Venoval sa futurologii a prognostike. Pravidelne sa zúčastňoval medzinárodných futurologických konferencií, na ktorých aktívne vystupoval. Publikoval množstvo článkov a publikácií, venovaných futurologii a výskumu budúcnosti.

Ota Šulc sa narodil v roku 1932. Pôsobil ako ekonóm, prognostik a futuroológ. Pôsobil na Vysokej škole ekonomickej v Prahe. Bol spoluzakladateľom Československej futurologickej spoločnosti. Bol členom redakčnej rady prognostického časopisu Trend – Prognostické informace.

Československá futurologická spoločnosť

V roku 1968 bola z podnetu Miloša Zemana v Prahe založená Futurologická spoločnosť (býva uvádzaná tiež ako Československá futurologická spoločnosť), ktorá vznikla z bývalého študentského

futurologického klubu¹. Táto bola koncom roku 1970 zrušená. Jedným zo zakladateľov Futurologickej spoločnosti bol aj Ota Šulc, ktorý tu vykonával funkciu vedeckého tajomníka.

21. marca 1968 založili študenti Vysokej školy ekonomickej v Prahe Futurologický klub. 19. augusta vznikla z tohto klubu Futurologická spoločnosť ako kolektívny člen Socialistickej akadémie v Prahe. Prvým predsedom Futurologickej spoločnosti sa stal spolužiak Miloša Zemana a študent Vysokej školy ekonomickej Vladimír Opatrný².

Miloš Zeman vykonával funkciu podpredsedu a Ota Šulc bol vedeckým tajomníkom Futurologickej spoločnosti.

Futurologická spoločnosť mala teda v čase vzniku následovných funkcionárov:

Vladimír Opatrný – predseda spoločnosti

Miloš Zeman – podpredseda spoločnosti

Ota Šulc – vedecký tajomník spoločnosti

V septembri 1968 vydala táto Futurologická spoločnosť Deklaráciu Futurologickej spoločnosti (The Futurological Society – A Declaration)³.

V tejto deklarácii boli vymenované aktivity, ktorým sa chcela Futurologická spoločnosť venovať:

- Organizácia prednáškového cyklu o futurologii pre širšie publikum. Postupné rozširovanie prednáškovej aktivity na univerzitnej pôde.
- Organizácia heuristických diskusií a seminárov pre členov Futurologickej spoločnosti.
- Publikovanie periodických futurologických časopisov a kníh.
- Vytvorenie a vybudovanie informačného centra a futurologickej knižnice.
- Vypracovanie expertných správ a oponentúr dlhodobých projektov špecializovaných organizácii.
- Vypracovanie prvých návrhov a metodologických štúdií.
- Kontakt s medzinárodne prominentnými osobnosťami futurologickej vedy a vzájomná výmena informácií vrátane vypracovaných prognóz s futurologickými inštitúciami v rozvinutých priemyselných krajinách.⁴

V rámci Futurologickej spoločnosti mal pracovať stály tím, ktorý sa mal zaoberať základným výskumom na poli futurologie⁵. Úvodný materiál, ktorý bol spracovaný pre tento stály tím publikoval Miloš Zeman v roku 1969 v štvrtom čísle Filozofického časopisu pod názvom Futurologie a filosofie⁶.

13. až 15. decembra 1968 sa konal v Kroměříži prvý celoštátny seminár českých a slovenských futuroológov, na ktorom bol prezentovaný materiál Československo 1985-2000, ktorý bol spracovaný pre túto konferenciu⁷.

¹ Rocca, Gordon L. (1981): "A Second Party in Our Midst": The History of the Soviet Scientific Forecasting Association. In: Social Studies of Science. SAGE Publications, Ltd., London, UK, Beverly Hills, California, Volume 11, No.2, May 1981, Potuček, Martin (2004): 3. Prognózování ve světě a u nás. Třetí lekce kurz Zkoumání budoucnosti České republiky.

Přednáška v rámci kurzu Zkoumání budoucnosti, FSV UK Praha 2004/2005, ppt prezentácia

²Opatrný, Vladimír (2013): Jak jsem s Milošem chtěl založit univerzitní městečko...Rozhovor s Vladimírom Opatrným. deník.cz, 8.3.2013

³Flechtheim, Ossip K. (1971): Futurologie. Der Kampf um die Zukunft. Verlag Wissenschaft und Politik, Köln, Flechtheim, Ossip K. (1980): Der Kampf um die Zukunft. Grundlagen der Futurologie. J. H. W. Dietz Nacht Verlag, Bonn, Berlin, F-Klubs. In: Futurum. Zeitschrift für Zukunftsforschung. Herausgegeben von Prof. Dr. Dr. Ossip K. Flechtheim. Band 1, Heft 2, 1968, Verlag Anton Hain KG, Meisenheim am Glan, 1968

⁴Tamtiež.

⁵Zeman, Miloš (1969): Futurologie a filosofie. In: Filozofický časopis č. 4/1969, Ročník XVII, Filozofický ústav ČSAV, Praha, str. 522-532

⁶Tamtiež.

⁷Tamtiež.

Futurologická spoločnosť pripravovala vypracovanie kolektívnej štúdie na tému Teoretické základy komplexných spoločenských projektov (futurologické simulačné modely) v spolupráci s Výskumným ústavom priemyslu a stavebníctva a ministerstvom techniky⁸.

Miloš Zeman v článku Futurologie a filosofie uvádza tri etapy vypracovania dlhodobej makroprognózy Československo 1985 - 2000, ktoré Futurologická spoločnosť zamýšľala realizovať⁹:

1. etapa – vypracovanie kolektívnej štúdie na tému Teoretické základy komplexných spoločenských projektov (futurologické simulačné modely)
2. etapa – pokus o historickú verifikáciu vypracovaného simulačného modelu tzv. predvídanie minulosti
3. etapa – pokus o vypracovanie konkrétnej makroprognózy Československo 1985-2000, ktorá mala slúžiť ako oponentská alternatíva dlhodobého plánu.

Vydávanie futurologickéj literatúry

V roku 1969 vydal Ota Šulc spolu s Milošom Zemanom krátky 30-stranový Futurologický slovníček¹⁰. Ota Šulc v roku 1970 vydal publikáciu prezentujúcu názory na futurologiu vo svete a v Československu pod názvom Problémy výskumu budúcnosti – Názory na futurologii ve světe a u nás¹¹.

Ota Šulc vydal už v čase normalizácie dve knižné publikácie slovníkového charakteru, ktoré boli venované prognostike. V podstate šlo o príručky futurologie, ale vzhľadom na ideologické obmedzenia používal Šulc namiesto termínu futurologia termín prognostika. Prvou publikáciou bola Abeceda prognostiky¹², ktorú vydal v roku 1976. V roku 1987 potom vydal knihu Prognostika od A do Z¹³.

V roku 1989 vydal Ota Šulc ešte publikáciu Informace v prognostické činnosti¹⁴, ktorá obsahovala stručný úvod do prognostiky.

Šulcová Abeceda prognostiky a Prognostika od A do Z sú dodnes základnými príručkami, ktoré obsahujú základné informácie pre výskum budúcnosti a dodnes nebola vydaná žiadna podobná publikácia

Účasť na medzinárodných futurologických konferenciách

Ota Šulc sa pravidelne prakticky často ako jediný zástupca Československa zúčastňoval medzinárodných futurologických konferencií, publikoval v zahraničných futurologických časopisoch a komunikoval so zahraničnými kolegami, zaoberajúcimi sa futurologiou a prognostikou.

Záver

Ota Šulc výrazne prispel k rozvoju futurologie v Československu a svojimi knižnými publikáciami prispel k vytvoreniu znalostnej základne futurologie a prognostiky.

Vybraná bibliografia

Knihy

Šulc, Ota (1976): Abeceda prognostiky. SNTL, Praha

⁸Tamtiež.

⁹Tamtiež.

¹⁰ Šulc, Ota, Zeman, Miloš (1969): Futurologický slovníček. Praha: Státní knihovna ČSR, Ústřední ekonomická knihovna

¹¹ Šulc, Ota (1970): Problémy výzkumu budoucnosti. Názory na futurologii ve světe a u nás. Praha: Institut poradenství při Čs. komitétu pro vědecké řízení

¹² Šulc, Ota (1976): Abeceda prognostiky. SNTL, Praha

¹³ Šulc, Ota (1987): Prognostika od A do Z. SNTL, Praha

¹⁴ Šulc, Ota (1989): Informace v prognostické činnosti. UVTEI, Praha

Šulc, Ota (1987): Prognostika od A do Z. SNTL, Praha

Šulc, Ota (1989): Informace v prognostické činnosti. UVTEI, Praha, 156 str.

Odborné publikácie a články

Šulc, Ota (1968): Futurologie. Přehled literatury a informací. Státní knihovna ČSSR, Ústřední ekonomická knihovna v Praze 3, Praha 3, 34 str.

Šulc, Oto (1968): Forecasting the Interactions Between Technological and Social Changes. A Study in Social Technology. Report 061-237-4571 Manchester Business School, University of Manchester, July 1968, 41 str.

Šulc, Ota, Zeman, Miloš (1969): Futurologický slovníček. Praha: Státní knihovna ČSR, Ústřední ekonomická knihovna, Praha

Šulc, Oto (1969): A Methodological Approach to the Integration of Technological and Social Forecasts. In: Technological Forecasting 1/1969, American Elsevier Publishing Company, Inc., New York, New York, 1969, str. 105-108

Šulc, Oto (1969): Interactions Between Technological and Social Changes. A forecasting model. In: Futures, September 1969, str. 402-407

Šulc, Ota (1969): Předvídání a společenské vědy. In: Sociologický časopis č. 4/1969, Ročník 5, str. 414-417

Šulc, Ota (1969): Prognóza uzlových problémů československé vědy. In: Trend. č. 1/1989

Šulc, Ota (1970): Problémy výzkumu budoucnosti. Názory na futurologii ve světě a u nás. Praha: Institut poradenství při Čs. komitétu pro vědecké řízení

Šulc, Ota (1970): A Methodology of Forecasting the Interactions Between Technological and Social Changes. In: International Future Research Conference Committee (editor): Challenges from the Future. Proceedings of the International Future Research Conference. Volume 2, Japan Society of Futurology. Kodansha, Tokyo, 1970, str. 159-164

Šulc, Ota (1973): Futures Research in Czechoslovakia. In: Futures. Volume 5, Issue 6, December 1973

Šulc, Ota (1973): K možnostem prognostického přístupu při výzkumu socialistického způsobu života. In: Sociologický časopis č. 6/1973, Ročník 9, str. 644-654

Šulc, Ota (1974): Expertní metody v prognostice. UVTEI, Praha, 105 str.

Šulc, Ota (1976): Abeceda prognostiky. SNTL, Praha

Šulc, Ota (1977): Methodology of forecasting complex development processes of the scientific and technological revolution. Centre for the Study of Science, Technology, and Development, Council of Scientific and Industrial Research, New Delhi, 46 str.

Šulc, Ota (1986): Integration of scientific forecasts: Methodology for integration of scientific forecasts in the process of national science policy making. In: Technological Forecasting and Social Change. Volume 30, Issue 3, November 1986

Šulc, Ota (1987): Prognostika od A do Z. SNTL, Praha

Šulc, Ota (1989): Informace v prognostické činnosti. UVTEI, Praha, 156 str.

Šulc, Ota (1989): Reflexe k X. světové konferenci WFSF v Pekingu. In: Prognostika č. 6 / 1989 Studijní texty a aktuální informace pro potřeby odborné sekce prognostiky MV Komitétu pro vědecké řízení ČSVTS Praha a pro účastníky jejích akcí. Odborná sekce pro prognostiku Komitétu pro vědecké řízení ČSVTS, Praha, 1989, str. 52-55

Suša, Oleg, Šulc, Ota (1976): Ke kritice buržoazní futurologie. Interní bulletin - Ústav pro filosofii a sociologii ČSAV. Šešit 44. Ústav pro filosofii a sociologii ČSAV, Praha, 108 str.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Andersson, Jenny (2012): The Great Future Debate and the Struggle for the World. In: American Historical Review. Volume 117, Issue 5, 1 December 2012, Str. 1411-1430

Andersson, Jenny, Rindzevičiūtė, Eglė (editors) (2015): The Struggle for the Long Term in Transnational Science and Politics. Forging the Future. Routledge, New York, London

- Andersson, Jenny (2018): *The Future of the World. Futurology, Futurists, and the Struggle of the Post-Cold War Imagination*. Oxford University Press, Oxford, United Kingdom
- Návrh stanov Futurologického klubu. In: *Ekonom. Časopis studentu vysoké školy ekonomické v Praze* č. 9/1968, leden 1968, str. 26
- Petrášek, František, Zeman, Miloš, Měkutová, Hermina (redaktoři) (1986): *Aktuální problémy prognostiky. Zpracoval kolektiv auturu*. Praha: Dum techniky ČSVTS
- Rocca, Gordon L. (1981): "A Second Party in Our Midst": The History of the Soviet Scientific Forecasting Association. In: *Social Studies of Science*. SAGE Publications, Ltd., London, UK, Beverly Hills, California, Volume 11, No.2, May 1981
- Šulc, Ota (1968): *Futurologie. Přehled literatury a informací*. Státní knihovna ČSSR, Ústřední ekonomická knihovna v Praze 3, Praha 3, 34 str.
- Šulc, Oto (1968): *Forecasting the Interactions Between Technological and Social Changes. A Study in Social Technology*. Report 061-237-4571 Manchester Business School, University of Manchester, July 1968, 41 str.
- Šulc, Ota, Zeman, Miloš (1969): *Futurologický slovníček*. Praha: Státní knihovna ČSR, Ústřední ekonomická knihovna, Praha
- Šulc, Oto (1969): *A Methodological Approach to the Integration of Technological and Social Forecasts*. In: *Technological Forecasting* 1/1969, American Elsevier Publishing Company, Inc., New York, New York, 1969, str. 105-108
- Šulc, Oto (1969): *Interactions Between Technological and Social Changes. A forecasting model*. In: *Futures*, September 1969, str. 402-407
- Šulc, Ota (1969): *Předvídání a společenské vědy*. In: *Sociologický časopis* č. 4/1969, Ročník 5, str. 414-417
- Šulc, Ota (1969): *Prognóza uzlových problému československé vědy*. In: *Trend*. č. 1/1989
- Šulc, Ota (1970): *Problémy výzkumu budoucnosti. Názory na futurologii ve světě a u nás*. Praha: Institut poradenství při Čs. komitétu pro vědecké řízení
- Šulc, Ota (1970): *A Methodology of Forecasting the Interactions Between Technological and Social Changes*. In: *International Future Research Conference Committee (editor): Challenges from the Future. Proceedings of the International Future Research Conference. Volume 2*, Japan Society of Futurology. Kodansha, Tokyo, 1970, str. 159-164
- Šulc, Ota (1973): *Futures Research in Czechoslovakia*. In: *Futures*. Volume 5, Issue 6, December 1973
- Šulc, Ota (1973): *K možnostem prognostického přístupu při výzkumu socialistického způsobu života*. In: *Sociologický časopis* č. 6/1973, Ročník 9, str. 644-654
- Šulc, Ota (1974): *Expertní metody v prognostice*. UVTEI, Praha, 105 str.
- Šulc, Ota (1976): *Abeceda prognostiky*. SNTL, Praha
- Šulc, Ota (1977): *Methodology of forecasting complex development processes of the scientific and technological revolution*. Centre for the Study of Science, Technology, and Development, Council of Scientific and Industrial Research, New Delhi, 46 str.
- Šulc, Ota (1986): *Integration of scientific forecasts: Methodology for integration of scientific forecasts in the process of national science policy making*. In: *Technological Forecasting and Social Change*. Volume 30, Issue 3, November 1986
- Šulc, Ota (1987): *Prognostika od A do Z*. SNTL, Praha
- Šulc, Ota (1989): *Informace v prognostické činnosti*. UVTEI, Praha, 156 str.
- Šulc, Ota (1989): *Reflexe k X. světové konferenci WFSF v Pekingu*. In: *Prognostika* č.6 / 1989 Studijní texty a aktuální informace pro potřeby odborné sekce prognostiky MV Komitétu pro vědecké řízení ČSVTS Praha a pro účastníky jejích akcí. Odborná sekce pro prognostiku Komitétu pro vědecké řízení ČSVTS, Praha, 1989, str. 52-55
- Suša, Oleg, Šulc, Ota (1976): *Ke kritice buržoazní futurologie*. Interní bulletin - Ústav pro filosofii a sociologii ČSAV. Šešit 44. Ústav pro filosofii a sociologii ČSAV, Praha, 108 s
- Zeman, Miloš (1968): *Futurologický sborník I. Futurologická společnost, Socialistická akademie*, Praha, listopad 1968, 186 str.
- Zeman, Miloš (1969): *Futurologický sborník II. Futurologická společnost, Socialistická akademie*, Praha

- Zeman, Miloš (1969): Futurologie a filosofie. In: Filosofický časopis č. 4/1969, Ročník XVII, Filosofický ústav ČSAV, Praha, str. 522-532
Zeman, Miloš (1969): Futurologie v přítomnosti. In: Sociologický časopis č.1/1969
Zeman, Miloš (1969): Úloha vizí v politice. In: Reportér č. 4/1969, 30. ledna 1969
Zeman, Miloš (1971): Úvod do výzkumu budoucnosti.

ADRESA AUTORA

Ing. Ivan KLINEC

Ekonomický ústav SAV, Šancová 56, 81105 Bratislava, Slovenská republika
e-mail: ivan.klinec@gmail.com

RECENZIA TEXTOV V ZBORNÍKU

Recenzované dvomi recenzentmi, členmi vedeckej rady konferencie. Za textovú a jazykovú úpravu príspevku zodpovedajú autori.

REVIEW TEXT IN THE CONFERENCE PROCEEDINGS

Contributions published in proceedings were reviewed by two members of scientific committee of the conference. For text editing and linguistic contribution corresponding authors.